

Gangbro, der fører fra herregårdshaven på Gammel Estrup og ud i landskabet. Foto: Marie Kirstine Elkjær.

FORORD

Herregårdslandskabet er et helt særligt landskab, som er snævert forbundet med historien om de danske herregårde – med magtfulde godsejere, enorme jordbesiddelser og særlige privilegier. Stadig i dag, hvor privilegierne er afskaffet, og hvor der med herregårdene ikke altid følger store jordtilliggender, er herregårdslandskaberne unikke kulturmiljøer, der udmærker sig i det danske landskab.

Men herregårdslandskabet er under forandring, og der ses nye muligheder i jorden. For nogle udgør de vidtstrakte herregårdsmarker optimale rammer for den grønne omstilling med for eksempel opstilling af vindmølle- eller solcelleparker. For andre repræsenterer herregårdslandskabernes store sammenhængende arealer, med biodiversitet og et rigt dyreliv, en oplagt mulighed for naturbevaring. Og for atter andre udgør herregårdslandskabets størrelse og mangfoldighed en mulighed for at udvikle en bæredygtig landbrugsproduktion og rekreative tilbud til den moderne forbruger.

Herregårdslandskabet udvikler sig, og for at bygge en bæredygtig fremtid må vi have fortiden med som en del af det grundlæggende fundament. Derfor er ambitionen med *Herregårdshistorie – Herregårdslandskabet* at bidrage med et kulturhistorisk perspektiv på, hvordan herregårdslandskabet som helt speciel landskabsform er blevet opfattet, udnyttet og formet gennem historien.

Bogens første del består således af en temasektion med fagfællebedømte artikler om herregårdslandskab. Artiklerne belyser på forskellig vis, hvordan herregårdslandskabets potentiale gennem tiden har været i spil.

Lektor emeritus fra Syddansk Universitet Per Grau Møller tager i sit artikelbidrag læseren med på en indflyvning i det danske herregårdslandskab, mens forsker ved Rigsarkivet Per Seesko dykker ned i den landskabelige forbindelse mellem herregårde, sognekirker og lokal offentlighed. Forskningsmedarbejder Klaus Højbjerg fra Dansk Center for Herregårdsforskning indkredser på basis af matrikelkort og topografiske skildringer regionale variationer i det danske herregårdslandskab i kølvandet på landboreformerne, mens museumsinspektør ved Reventlowmuseet Louise Sebro belyser, hvordan herregårdens landskab blev oplevet af husmandskonen Stine. Forskningsmedarbejder Søren Broberg Knudsen fra Dansk Center for Herregårdsforskning ser nærmere på, hvordan majoratbesiddere søgte at håndtere den afståelse af jord til husmandsbrug, der var et led i den såkaldte lensafløsning, der blev påbegyndt i 1919, og professor Jonathan Finch fra University of York slutter af med at sætte det danske herregårdslandskab ind i en europæisk kontekst.

Bogens anden del rummer en samling artikler, som dykker ned i forskellige elementer af herregårdshistorien. Museumsinspektør Marie Aaberg Andersen fra Gammel Estrup Danmarks Herregårdsmuseum gengiver den medrivende historie om et taffelur, som herskabet på Gammel Estrup gav i bryllupsgave til et tjenestepar i 1840, og som nu har fundet vej tilbage til herregården. Kunsthistoriker Claus M. Schmidt er gået detektivvejen i sin søgen efter bagmændene bag tre gravmonumenter på Horsens-egnen, og cand.mag. Sofia Retbøll Okholm

Nielsen har i sit bidrag sat fokus på de indlejrede magt-strukturer, som knytter sig til herregårdsjagt. Under-tegnede museumsdirektør på Gammel Estrup giver et indblik i de utraditionelle tanker bag herregårdslege-pladsen på Gammel Estrup, mens Thomas Bertelsen, arkitekturhistoriker, ph.d. og chef for bygningskultur ved arkitektfirmaet Over Byen, bringer et skarpt indlæg i debatten om bevaring og funktionelle forandringer af fredede bygninger. Hernæst taler Kent Alstrup, arkitekt ved Slots- og Kulturstyrelsen, direkte ind i tidens tanke om bæredygtigt byggeri med en artikel, som viser, at genbrug af byggematerialer udgør en historisk konstant i de danske slotte og herregårdes bygningshistorie. Line Bregnhøj, konservator ved Nationalmuseet, byder på en tour de force gennem alle tiders foranderlige herregårds-interiører, og slutteligt bringer Britta Andersen, faglig

konsulent ved Gammel Estrup Danmarks Herregårds-museum, en gennemgang af det store tagudskiftnings-projekt på Gammel Estrup, som også rummer detaljer om tagets historie og de håndværkshistoriske fund, som er gjort undervejs.

Alt i alt byder denne 20. udgave af *Herregårdshisto-rie* på et væld af artikler om herregårdenes forunderlige verden med et særligt fokus på de omkringliggende land-skabers udformning, historie, betydning og udnyttelse gennem tiden.

Rigtig god læselyst.

Gammel Estrup den 29. august 2024

Kasper Steinfeldt Tipsmark, museumsdirektør, ph.d.